

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Historiæ Augustæ Scriptores VI

Ælius Spartianus. Vulc. Gallicanus. Julius Capitolinus. Trebell. Pollio. Ælius
Lampridius. Flavius Vopiscus

Spartianus, Aelius

Lugduni Batavorum, 1671

De Tito.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51232)

nos, cum risu & joco tyrannas videlicet & tyrannides, ut ipsi de me solent jactare, posuisse. Habent integrum numerum ex arcanis historiae in meas literas datum. Titus enim & Censorinus, quorum unus, ut dixi, sub Maximino, alter sub Claudio fuit, ambo ab iisdem militibus, à quibus purpura velati fuerant, interempti sunt.

DE TITO.

Docet Dexippus, nec Herodianus tacet omnesque qui talia legenda posteris tradiderunt, Titum.

Tertullianus dicere, quam summum sequi poetam, apud quem ait Juno, *Auctor ego audendi.* — *cienta* dixit Sidonius Apollinaris. Eadem ratio est illorum, *Διγυγνισσα*, *Φυλάκισσα*, & id genus apud LXX. interpretes, aliosque scriptores Christianos. *γυγνισσα* extant etiam apud Justinianum in Novella CLVI. quæ omnia vocabula contra artis præcepta sunt novata. Quamobrem, ut ante diximus, sine causa arguti homines Trebellium Pollionem hoc nomine reprehenderunt. Similis est acutissimi Africi cavillatio: cum adversus improbissimos hæreticos Valentinianos scribens, ait capite xxxiv. dicendum ipsis esse, *Hoc deum.* nam nomen *Deus* omni genere usurpati docent veteres.

GRUTERUS.

¹ Tyrannas videlicet tyrannides.] Pal. vel tyrannides, quod malim.

CASAVBONUS.

³ Docet Dexippus, nec Herodianus tacet, o.] Jam diximus ad Capitolini Maximinos, hodie legi aliter apud Herodianum. Lector, si volet, ad eum locum adeat. non enim repetemus, quæ sunt ibi dicta.

SALMASIUS.

¹ Tyrannas videlicet & tyrannides.]

Nota tibi, *tyrannides*, pro tyrannis feminis. cum enim *τυραννίς*, dominationem ipsam significet & impetium, heic pro femina imperante vel dominante ponitur. sic *τυραννίδες* pro uxore regis legi apud septuaginta in libro Esteris. quod etiam in optimis Glossis reperi. sed locus hodie corruptissimus circumfertur, quem heic emendatum proferemus. *θυλλίωνες, ἀνδρῶν, ἀρχιεπιστοῦ, τυραννοί, καὶ τυραννίδες.* ubi *τυραννίδες*, sunt feminae tyrannæ, ut hoc loco.

² Titus. Docet Dexippus nec Herodianus tacet.] Mirum est Herodianum heic à Pollione vocari in Tito, qui Titum tamen nusquam nominat, sed Quartinum. Capitolinus in Maximinis *Ticum* appellat. ubi non dubitamus, quin sit reponendum *Titum.* c & t in veteribus crebro permutantur invicem. ut in hac ipsa vita *acrolitam*, pro *acrolitam*, perperam scriptum fuisse observamus. sed quid Herodiano faciemus, qui Quartinum quidem habet, de Tito vero tacet? an corruptum dicemus? non censeo. nam *Quartinus* inter nomina Romana. ut in veteri inscriptione, *M. VIPSANIO QUARTINO SUCCONDITARI.* putamus igitur hunc tyrannum, Titum Quartinum fuisse appellatum, quem Latini historici Titum de præ-

um tribunum Maurorum, qui à Maximino inter pri-
vatos relictus fuerat, timore violentæ mortis, ut alii
dicunt; invitum vero, & à militibus coactum, ut ple-
rique asserunt, imperasse. Atque hunc intra paucos
dies post vindicatam defectionem quam consularis vir
Magnus Maximino paraverat, à suis militibus inter-
emptum. Imperasse autem mensibus sex. ¹Fuit hic
vir de primis erga Rempub. domi forisque laudabilis,
²sed imperio parum felix. Alii dicunt, ab Armeniis sa-
gittariis, quos Maximinus ut Alexandrinos & oderat
& offenderat, principem factum. Nec mireris tantam
esse varietatem de homine cujus vix nomen agnosci-
tur. Hujus uxor Calphurnia, fuit sancta & venerabi-
lis fœmina, ³de genere Censorinorum, id est Pisonum,
quam majores nostri ⁴univiriam sacerdotem inter sa-

CRA-

nomine vocarunt, Græci vero Quar-
tinum de cognomine. nec novum
est, ut Græci Latiniq; scriptores ali-
ter eundem hominem nominent,
cui plura sint nomina. exempli cau-
sa, Polybius Titum semper nominat,
quem Livius Quintium appellare
mavult. is est Titus Quintius Fla-
minius, qui Philippum devicit.
quem Latini auctores Antoninum
Philosophum vocant, Græci non alio
fere quam Marci nomine notum habent.
& sic de aliis innumerabilibus
possem referre, qui aliter Græcis, a-
liter Latinis auctoribus sunt dicti. sic
Pupienus historicis Latinis, qui Græ-
cis Maximus. sic Titus Quartinus,
Titus est dictus Trebellio & Capiro-
lino, Quartinus Herodiano & Dexip-
po. hæc est nostra de hoc Tito con-
jectura, quam si minus veram, veri-
similem tamen esse nemo negaverit.

¹ Fuit hic vir de primis erga remp.]
De primis, pro inter primos. fuit hic vir
inter primos erga remp. domi forisque lau-
dabilis.

² Sed imperio parum felix.] Sed in
imperio parum felix. ita Pal.

³ De genere Censorinorum, id est Piso-

num.] Lege ex optimo Palatino, de
genere Censorinorum. Censorini enim vel
Censoriani Pisones dicti, non Cen-
forini.

GRVTERVS.

³ De genere Censorinorum.] Ita clare
Pal. noster, non ut perperam hæc
vulgati, Censorinorum.

⁴ Univiriam sacerdotem.] Sic & Pa-
latinus.

CASAUBONUS.

³ De genere Censorinorum, hoc est Pi-
sonum.] Pisones qui de Calpurnia
gente erant, non Censorini apud an-
tiquos scriptores, quod sciam sed
Cæsoniani nominantur.

⁴ Univiriam sacerdotem.] Tertullia-
nus Exhortatione ad castitatem:
Monogamia apud ethnicos in summo hono-
re est, ut & virginibus legitime nubentibus
univira promissa adhibeatur, & si aspici
initium est. item in quibusdam solemnibus
& aspiciis, ut prior sit univira locus,
certe & flaminica non nisi univira est,
quæ & flaminis lex est. Vetus lapis,
RENATVS. VOLVSIÆ. IVSTÆ. MATRI.
CARISSIMÆ. OMNIUM. FEMINARVM.
SANCTIORI. UNIVIRÆ. in alia inscri-
ptione

cratissimas foeminas adorarunt: 'cujus' statuum in templo Veneris adhuc videmus 'Argolicam, sed auratam.

ptione est scriptum, VNIVIRIA. Dicuntur & unicubæ. Glossæ Isidori: Unicuba, unius viri uxor. In Cod. Theod. De revocandis donationibus extat privilegium quoddam solis concessum iuris tantum matrimonii mulieribus, id est, τὰς μονογάμους & univiris.

SALMASIUS.

1 Cujus statuum in templo Veneris adhuc videmus Argolicam sed auratam.] Merito querat heic aliquis, quænam hæc sit Argolica statua, aut quare sic vocetur. nam ut Argolicarum matronarum vel heroinarum habitu accipiamus cum viris valde doctis, non placet. an Argolicam statuum ita exponemus, ut Argolicos clypeos, qui Argis ea forma fiebant, sic peculiaris cuiusdam operis Argolicæ statuæ fiant? nugæ. scripti omnes, acrolitham statuum heic præferunt. unam litteram mutes licet, & veram habebis lectionem, quæ est, acrolitham statuum, vel acrolitham. hoc est ἀκρόλιθον ἀνδράνθη. acrolitha autem statua est lapidea. dicit igitur lapideam illam fuisse statuum, sed auratam. neque quemquam inovere debet vocis ex Græco mutuata usurpatio. sic enim monolithas columnas dixit Laberius, τὰς μονολίθους: cum provincias disposuisset, columnas monolithas, labella lenis. sic acrolitha statua ἡ ἀκρόλιθον. ἀκρόλιθον ἑοάνων in epigrammate Græco nondum edito: Μὴ κέρσης ἀνδρῶπε τὸ χλαίνιον, ἀλλὰ θεῶν. Οὕτως ἀκρόλιθους καὶ μὲ τρέπον ἑοάνους. acrolitha statua, ἡ ἀκρόλιθον. statua ἀκρόλιθους mentionem etiam apud Plinium extare scio. sed nunc locus non succurrit. ut monolitha columna ἡ μονολίθον. non poterat felicius hic locus emendari.

CASaubonus.

2 Statuum Argolicam, sed auratam.] Scripti quidam, acrolitham. quod nescio quid sit. Argolicam vero accipio, Argivarum matronarum sive heroinarum habitu: vel figura statuariis Argivis frequentata. hoc solum interfuit, quod hæc aurata erat.

GRVTERVS.

2 Statuum Argolicam.] Pal. Acrolitham.

SALMASIUS

3 Acrolitham sed auratam.] Auratarum statuarum multa apud veteres mentio & in antiquis inscriptionibus. auro illustris pro aurata dicitur in veteri saxo: AVRO. INLVS. REM. STATVAM. QVAM. A. DOMINIS. AVGVSTISQVE. NOSTRIS. SENATVS. AMPLISSIMVS. DECRETIS. FREQVENTIVS. IMPETRABIT. in alio lapide auro superfusa: STATVAM. SECVNDAM. AVRO. SVPERFVSAM. LOCARI. SVMPTV. PVBLICO. PLACVIT. auro superfusa est aurata. sic superfusa auro patina pro deaurata, ἡ χρυσέυβαφο. statuas etiam sub auro decerni, & constitui dicebant, quæ aurata decernerentur. vetus saxum: STATVAM. SVB. AVRO. CONSTITVI. LOCARIQVE. IVSSERVNT. id est statuum auratam locari iusserunt. item in alia inscriptione: STATVAM. SVB. AVRO. IN. FORO. DIVI. TRAIANI. SVMPTV. PVBLICO. LOCO. SVO. RESTITVENDAM. CVNSERVNT. statuas in auro, & statuas sub auro dicebant pro auratis. haud dissimili genere loquutionis hominem in armis & sub armis, id est armatum vocabant. Ennius:

Ter me sub armis malim vitam cernere. id est, malim armatum me vitam cernere. Virgilius: — sedet circum castella sub armis. pro armatus circumfidet castella. idem: — ludunt belli simulacra sub armis.

tam. ¹Hæc ²uniones Cleopatranas habuisse perhibetur: hæc lancem centum librarum argenti, cujus plerique poetæ meminerunt, ³in qua majorum ejus expressa ostenditur historia. Longius mihi videor processisse quam res postulabat: sed quid faciam? ⁴omnis

pro armati ludunt. sic in armis etiam pro eodem. in pervigilio Veneris:

Totus est in armis idem, quando nudus est Amor.

sic Manilio Centaurus sub arcu, & Centaurus in arcu, qui arcum gestat, arcu armatus:

— geminumque sub arcu

Centaurum. —

idem alibi:

Et qui contento fulget Centaurus in arcu. sic in hastis pro hastati. Ennius:

— levesque sequuntur in hastis.

Virgilius in jaculis Aestem dixit qui jacula manu gestabat:

— occurrit Aestis

Horridus in jaculis.

sic apud elegantissimum Phædrum Occasio in novacula esse dicitur, quæ novaculam manu tenens apud veteres fingebatur pingebaturque.

Cursu volucris pendens, in novacula,

Calvus, comosa fronte.

ita enim distinguendi intelligendique illi versus, ut alibi pluribus ostendam. Posidippus, de Occasione: Δεξιτερῇ τὶ φέρει ξυρῶν. ἴππους ἐν πτεροῖσιν. equos in alis. pro alatos dixit Pindarus. ut autem statua in auro, & sub auro, sunt auratæ, sic pocula in gemmis, & sub gemmis, sunt gemmata apud Anastasium Bibliothecarium. idem marmora in exemplis, dixit exemplata, hoc est exemplis & argumentis figurisque picta. eadem plane loquutione dicebatur statua sub auro decerni, quæ aurata decernebatur, quæ opus aliquod sub. scia dedicari quod ascia tum dedicabatur. de quibus loquendi generibus nos alibi.

¹ Hæc uniones Cleopatranas.] Scribe: uniones Cleopatranas. nam hic unio. Græci ὑνιόκηκη uniones vocant, hoc

est unica grana. nam grana etiam pro margaritis. Glossæ: ὑνιόκηκη, μαρσά-εἶται μερῶλοι, ὑνιόκηκη. ita enim ibi scribendum. aliæ Glossæ: ὑνιόκηκη, unio. margarita unibacca dixit eleganter Publius:

Quæ margarita cara, unibacca, Indica id est, μαρσάεἶται πολυμίθι, ὑνιόκηκη, Ἰνδική. hodie tribacca legitur, repugnante versu. sed nec, tibi baccæ, quod vulgo ibi docti reponunt, potest locum habere, cum margarita Indica per accusativum pluralem sint enuntiata, & nos alibi id pluribus ostendemus. ab similitudine margaritarum, quæ quod indiscretim reperiuntur in conchis, unionis nomen adeptæ sunt, nos etiam vulgo uniones vocamus cepas capitatas, quæ unico bulbo constant. quam vocem nisi fallor, apud Columellam ea significatione legi, sed nunc liber ad manum non est. uniones autem, hoc est margaritas, hodie perlas vocamus, voce ex Latino deflexa quasi pilulas, quasi parvas pilas. unde & pilula Isidoro rotunda illa nasi extremitas, pro pilula. sed hæc præter rem fortasse, ad rem igitur redeamus.

³ In qua majorum ejus expressa ostenditur historia.] Expressa ostenditur historia Pal. & edit. vet.

GRVTERVS.

² Uniones Cleopatranas.] Pal. Cleopatranas.

³ Majorum ejus expressa ostenditur historia.] Vulgati, ostenditur, sed leætio altera melior est, habetque eam Palatinus.

⁴ Omnis scientia naturæ facil.] Palatino abest vocula omnis, & forte adscita est à librariis.

scientia naturæ facilitate verbosa est. Quare ad Cenforinum revertar, hominem nobilem: sed qui non tam bono quam malo Reip. septem diebus dicitur imperasse.

DE CENSORINO.

CENSORINUS, vir plane militaris & antiquæ in curia dignitatis, ¹ bis consul, bis præfectus prætorii, ter præfectus urbis, ² quartò proconsul, ter-

SALMASIUS.

1 Bis consul, bis præfectus prætorii, ter præfectus urbi. Enumerat ordine gradus omnes dignitatum quos percurrit hic Cenforinus, & à summo incipiens qui est consulatus, desinit in legationes extra ordinem. proximam consulatui facit præfecturam prætorii, deinde præfecturam urbis, postquam nominat proconsulatum, deinde consularitatem, mox praturam, ædilitatem & quaesturam. ascendunt igitur ad consulatum hi gradus erant. *Quæstor, Ædilis, prætor, consularis, proconsul, præfectus urbi, præfectus prætorio, consul.* hic apicem omnium dignitatum & culmen obtinebat. eodem ordine quo heic leguntur, positas istas dignitates in multis illorum temporum inscriptionibus licet legere. unam aut alteram heic producemus, reliquas ad alium tractatum referrebimus, quem de populi R. magistratibus, & officiis domus Augustæ paramus. Vetus inscriptio Romæ in hortis Matthæiorum.

VETTIO. AGORIO. PRÆTEXTATO
 QUÆSTORIO. CANDIDATO
 PRÆTORI. VREANO
 CORRECTORI. TYSCIE. ET. VMERIE
 CONSULARI. LYSITANIE
 PROCONSULI. ACHAE
 PRÆFECTO. VREI
 PRÆFECTO. PRÆT. II. ITALIE. ET.
 ILLYRICI
 CONSULI. DESIGNATO.

item alia hoc modo :

TYRANNIE. ANICIE
 IVLIANÆ. C. F. CONIVGI
 Q. CLODI. HERMOGENIANI
 OLYBRI. V. C.

CONSULARIS. CAMPANIE
 PROCONSULARIS. AFRICÆ
 PRÆFECTI. VRBIS.

PRÆFECTI. PRÆT. ILLYRICI
 PRÆF. PRÆT. ORIENTIS
 CONSULIS. ORDINARIIS.

atque ita in aliis multis, de quibus nos alibi.

CASAUBONUS.

2 Quartò proconsul, tertio consularis l. Præcessit bis consul. In antiquis populi Ro. historiis simile nihil leges: ut bis consul tertio fuisse consularis dicatur. sed ut qui proconsulares provincias administrabant, dicebantur proconsules; sic erant aliæ provinciæ, quas qui regebant, consulares audiebant. Sic Italiam quatuor consularibus commissam narrat Spartianus. Apud Ammianum vero consularium Baticæ & Pannoniæ, fit mentio. aliorum alibi præsertim in antiquis lapidibus. Ita est interpretari hanc lectionem: sed præstat distinctionem sequi, quam ex suis libris Puteanus adnotaverat: *tertio consularis legatus, prætorius secundo, ædilitius quarto, quæstorius tertio.*